

BOEKEN

Nicolas VAN PUYMBROECK

Migratie en de Metropool 1964-2013

Nicolas VAN PUYMBROECK, *Migratie en de Metropool 1964-2013*, Leuven/Den Haag: ACCO Uitgeverij, 2014, 314 pp., ISBN: 9789033498091

Het is misschien wat prematuur om van een trend te spreken, maar toch: de voorbije jaren verschenen meerdere publicaties die de migratiegeschiedenis van een stad of regio verhalen.¹ Daarvoor lag de focus overwegend op één migrantengroep.² De studie van migratie binnen de context van een stad of regio heeft echter een belangrijk voordeel: er is meer ruimte voor interactie met de omgeving, zoals overheidsinstanties, economische actoren, het middenveld, andere migrantengemeenschappen ... Die interactie komt dan ook volop aan bod in *Migratie en de Metropool*, over de migratie in Antwerpen.

In zijn inleiding maakt de auteur meteen duidelijk dat de lezer geen gedetailleerde migratiegeschiedenis moet verwachten, noch een inventaris van de migrantengemeenschappen die de superdiversiteit van Antwerpen vormgeven. Deze publicatie heeft uitdrukkelijk een andere focus: 'Dit boek tracht in detail de zoektocht naar het samenleven tussen verschillende bevolkingsgroepen in Antwerpen over de afgelopen vijftig jaar te documenteren en te reconstrueren.'³ Inderdaad, Antwerpen waar talrijke gemeenschappen samenleven, biedt een erg boeiende casus. Dat samenleven vormde zelfs de voedingsbodem voor een politieke partij die het migratiethema als speerpunt koos voor haar ideologische discours en haar politieke actie. Tegelijk was Antwerpen bij de Vlaamse gemeenten met de eerste initiatieven van wat later met een verschrikkelijk woord de 'integratiesector' zou heten.⁴

Van Puymbroeck behandelt een periode van vijftig jaar en verdeelt die in vijf periodes die telkens ongeveer tien jaar beslaan. In het eerste tijdvak, 1964-1973, komt de migratie die Antwerpen als haven- en handelsstad altijd al kende, in een stroomversnelling. Het is de periode van de 'gastarbeiders'. Zowel in de ontvangende maatschappij als bij vele migranten leefde nog de overtuiging dat het verblijf in België een tijdelijke situatie was. Dat verklaart ook waarom er weinig aandacht was voor een onthaalbeleid. Een uitzondering was de (socialistische) gouverneur Richard Declerck, die al in 1965 pleitte voor de oprichting van een onthaalinstelling op provinciaal niveau.⁵

Met de officiële migratiestop van 1 augustus 1974 veranderde het perspectief drastisch en dramatisch: terugkeer was voor de meeste migranten geen optie meer. De (arbeids)migratie mocht dan wel officieel gestopt zijn, in het kader van familiehereniging groeiden

de migrantengemeenschappen nog steeds aan. Met de komst van vrouwen en kinderen werden ze vooral diverser. Die situatie stelde de integratiesector, die zich nog in een embryonale fase bevond, voor zware uitdagingen en leidde tot de geleidelijke professionalisering van zijn werking. Ook de stedelijke overheid schoot uit de startblokken, en de fusie van Antwerpen en randgemeenten van januari 1983 versnelde het proces. De hervorming van de vzw-wetgeving in 1984 stimuleerde dan weer de oprichting van verenigingen binnen de diverse migrantengemeenschappen, de zogenaamde zelforganisaties.

Bij de gemeenteraadsverkiezingen van 1982 haalde het Vlaams Blok 5,2 procent van de stemmen. En er waren meer indicaties dat alles wat met migratie te maken had, een schaduw zou werpen over het samenleven in Antwerpen. In 1972 was de opening van de eerste moskee in de stad nog 'een toonbeeld van verdraagzaamheid', vijftien jaar later zorgden plannen voor nieuwe moskeeën voor heel wat commotie.⁶ De verdere electorale groei van het Vlaams Blok – 17 procent bij de gemeenteraadsverkiezingen in 1988 – verhoogde de onzekerheid en spanningen in de stad. Tegen die achtergrond lieten migranten van de tweede generatie steeds meer een eigen stem horen.

Rond 1990 werden de nieuwkomers opnieuw diverser, onder meer met de komst van politieke vluchtelingen. Opnieuw holden stad en integratiesector voor een stuk achter de feiten aan.

Na de gemeenteraadsverkiezingen van 1994 koos het stadsbestuur voor een belangrijke koerswijziging: de klemtoon verschoof van individuele integratietrajecten naar het collectieve niveau met de participatie van het migrantenmiddenveld.⁷ Zowat tien jaar later kregen diezelfde verenigingen in een beleidsdocument echter veel minder waardering:

ze zouden versnipperd zijn, een beperkte representativiteit hebben en het belang van de organisatie laten primeren op dat van de achterban.⁸

Van Puymbroeck beschrijft op een heldere en meeslepende manier het vaak moeizame samenleven van oude en nieuwe Antwerpenaars, de spanningen en misverstanden tussen stedelijke instanties, de migrantengemeenschappen en de integratiesector, de goede bedoelingen en het hoge trial-and-errorgehalte van allerlei initiatieven. Ook voor wie niet gepokt en gemazeld is in de Antwerpse geschiedenis, biedt deze publicatie boeiende lectuur én herkenningpunten.

En nog dit: veel illustraties in het boek komen uit de collectie van Amsab-ISG.

Piet Creve,
projectmedewerker, Amsab-ISG

- 1 Zie bijvoorbeeld: Hans VANDECANDELAERE, *In Brussel: een reis door de wereld*, Berchem: EPO, 2012.
- 2 Zie bijvoorbeeld: Ann GOOSSENS, *Een Turkse droom die geschiedenis werd, de historische ervaring van Turkse arbeidsmigranten in Antwerpen*, licentiaatsverhandeling, UGent, 2004. Of recenter: Tina DE GENDT, *Turkije aan de Leie: 50 jaar migratie in Gent*, Tielt: Lannoo, 2014.
- 3 Nicolas VAN PUYMBROECK, *Migratie en de Metropool 1964-2013*, Leuven/Den Haag: ACCO Uitgeverij, 2014, p. 7.
- 4 Zie bijvoorbeeld: Piet CREVE & Martine VERMANDERE, Timmeren aan de weg. Een gesprek met de pioniers van de migrantenwerking in Antwerpen. In: *Brood & Rozen*, (2012)3, pp. 96-107.
- 5 Nicolas VAN PUYMBROECK, *Migratie en de Metropool [...]*, p. 14. Ook in de provincies Limburg en Oost-Vlaanderen nam het provinciebestuur het voortouw.
- 6 Nicolas VAN PUYMBROECK, *Migratie en de Metropool [...]*, p. 92.
- 7 Nicolas VAN PUYMBROECK, *Migratie en de Metropool [...]*, p. 189.
- 8 Nicolas VAN PUYMBROECK, *Migratie en de Metropool [...]*, p. 251.